

Kase jutustus.

Tummal, väsinud pilke ümberringi heites, seisvad kõrged, ajahambast murtud kased. Need piirab hall, peagi rüüstetud langenud kabalmeür. Tõsiselt siirutavad nad omi murtud latru talvahõlma. Nende kõredale pinnale on tekkinud sammal, mis vanakeste kortsunud palet katab, kust tuhmid, kustunud silmad välja vahtivad. Tuul kiigutab kase haralise oksa, kust mõni keltunud leheke värisedes alla kukub. Tasane väärin tungib läbi kiivanud raagude. Kuid varsti muutus see tasane kohin õhvardavaks mühinaks. Tõised väikesed kõvalkased vaatavad kurvalt oma kaastäst, tõsisist mühavat hiiglast, kes oma tardunud pilke alla viga laseb libiseda,

2
Kust wirwendaw järw vastu säitendab.
Kui lusti laulvad sääl lained ja ui-
nutavalt kohavad puud! Kuid
meie tõsine hiiglane turneb end
üksi mahajäetuna.

"Kasere, miks kurdad sa,
kui üksi mahajäetuna?"

Ohates kaebaste: "Ajahammas on mi-
nusse sügavad haavad pigistanud.

Tume minevik on minu elusse oma
korda pitsri vajutanud, jättes järele
sügavaid jälgi, mida me murtud
lõu ja purustatud keer tunnista-
vad. Kärtsinud ilu ja õnne olen
näinud, mida kohisevad ajamere
voolud mu silmade eest müüda on
saatanud. Palju on kostnud mu kõrvu
kellahäääl, mis kord kutsuvalt, kord jälle

kurbalt kostab. — Oli aeg, mil ma al-
 les samblasüles sirgusin kuhu siula-
 tanud paha vihmapiisk ega tüületa-
 di külm käsi. Karatades naatas hella
 päike mu silma, kui samblasüllest väl-
 ja julgesin pügeda. Tihti rebisid rändar-
 kitse kari mu ainsad lehed, mind abi-
 tult maha jättes. Kõle tuul hirmutas
 nardes mu üle. Suvel paistis palav
 päike; talvel vangistas puhur kareda
 lumewaibaga. — Suuremaks kasuadeskid-
 sin mässava ajamereest, mille kohavad
 lained mulle senini tundmatud olid.
 Mu jalal õitses lilleke. Kõre tuul ja külm
 vihm tülitasid teda tihti. Paistis päike,
 avas lilleke oma longuajunud õienuppu.
 Lõbusamas meeleolus ilmus paha poiss
 ja murdis õitsva lille. Kärtsinult kan-

4
gesta murupinnale. Mindki tabas
hirmuvärin, et ma sama saatuse osa-
lises võiks langeda, teades, et pime ja
juhtumusrikas tulevik sel seisab. —
Samal soovitud, kus minegi saat
kõikus, kõikus ka kord meie rahva pa-
dike. Ei võinud pime, pikaldane, kol-
mekordne töö Eesti rahvast vabastuse
randa tõrvida; vaid kesk rahuseid
soovusid ja pimedat tööd võideldes
pidi ta ise omale kalju leidma ja sinna
kodu rajama, et ei suudaks vihane
meri omi hävitavaid, rahuseid laineid
üle kalju paisata, et nad ei suudaks
hävitada väikset Eesti kodu. Kuid see
kalju seisis kaugel just keset vihasemaid
soovusid. Saatuse käsi juhtis neid ise
oma eesmärgile. Rahurauulid, mis vä-

suvat suvimalaule lauldes üle kodu-
 maa tornasid, jättes järele suitsuvaid
 varemeid ja wihisevaid leekisid, purus-
 tasid mu lada, mind maha linama
 jättes. Nende kannul käis pisarad ja
 ohked, mis elusügasusest tunnistust
 annavad. Kaeblikult kõlasid kellaõit-
 limest käsinud sõjamehele ~~viimast~~ kor-
 da. See oli kurbjuhtumiseks sõjaalg,
 mis end walusalt tunda oli andnud!
 See alg sütitas midagi ammukustu-
 nut Eestlase rinnus põlema. Eestlane on
 praegu juba elu sisse astunud; mina
 aga oodan, mil tuuletaadi käsi mu
 saatuse otsustajaks saab. Täna kiigutab
 ta mind; homme ehk raputab ta mind
 oma vallatuse tuhinas heblimatult.
 Tähen seltsiline, mõnd, kohal siin oma

6
üheloomilist viit. Ka hella kuu vaa-
tab veel lahkesti mu tuhmi silma-
desse, kuid siiski on igavad mu wana-
rese elupäevad. Haline, üksluine, õine,
salad^uasrikas elu on mu ära tüüta-
nud. Kõhel külastab mind paha kar-
japoiss, mu pinnale sügavaid haavu
lõigates. Tuul ajab mu oksad nii sassi
ja kihutab vallatusele, et ma oma
vanaid silmaid hoolega pean hoidma.
Ei süti ena^{se} keestunud kõige mu
silmis põlema!" Tähtne ohkekohin
tungis ta oksadest läbi. Kase varjus
seisis kadakas, kerkis pahas kase
üle. Kadaka hukkamõistmissõnad up-
pusid sohas. Nana kask jäi kurvalt viit
ja laskis oksad lonku, kust koltunud lehed
üks teisele järgnevalt alla langesid.

Andres Vadi.

(Ed. kildi teose = „külmale maale“ järele).

Andres Vadi oli Lehtsoo vallavanem ja ühtlasi agar palvepidaja, kes omad kõned tihti rahva varjukülgede peale sihil ja nende hävimist ellu katsub kutsuda. Kõnes surus ta wärsed sauniku maha, nende aususe peale musta süüliniku laotates; ka elanikke kaatasid nende aususse umbusaldusega. Andres oli wali, auahne, kes oma sõnade-ja tegudega püüdis kõrgele autuoniile püüdis pääseda, kust ta põlguisega alla wõitlustest wärsimate nende peale kaatab. - Kustutamatuid pleksisid ta nimeli määrata noorem tütar Anni, kes oli armunud wärsesse saunikusse.

mille sidemeid Andres oma au-
 kaitseks katkestada ei suutnud. An-
 ni pidi isamehest lahkuja ja
 omale tööle teenistust otsima.
 Andres katkestas viimse sideme ena-
 ja Anni vahelt.

12.
 18. III 28.

Näid.

Eestlane, eestlane, eestlane, eestlane.
 Ootan, ootan, ootan, ootan, ootan.

Fl
 ja
 na
 ta
 So
 al
 ja
 na
 ke
 pe
 ki
 tu
 ki
 kee
 m
 ke
 ka

Halg.

Hui! külm. Tuul puhub mär-
 jädest riistest läbi. Väi hall pilve-
 narakas meidu kui aga "kupa-
 tab" vahet pidamata vihma. Mõng
 Samigi on pugenud kadaka pöõsa
 alla; küllap vist vihm temagi soo-
 jast kasu kast läbi tungis. Tõmmik,
 näh! kehu sa läed! Sõigatan
 keuse alla varju, aga võta nä-
 pest, tema raputab veel enam
 külma vihma kaela. Tein õige
 tule; siin naabri-jüri puud
 küllalt. Sean kõrge hünniku üles
 keha taskust tikku ja tuli otsa-
 mis muud. Tuule kuramus
 kustutab tule ära. Koh, eks
 katsume veel. Muesti sean tule

puukunniku alla ja vaa-
 ta, pea süüsis kogu kunnik
 lekidest. Leegid lõkendavad nagu
 tulekeeleid taeva poole. Tõmmix!
 „Ah sa kurivaim!“ Või sina hak-
 kaš püürita lõhkuma. Saatsin
 tuletuki vihiseid looma poole
 lendu. Tuletukk tegi ilusa geo-
 meetrilise kaare ja kerkus lo-
 male otse kõrva taha. Peleta-
 tud loom põgenes eemale ja hei-
 tis korraka maha. Arvasin et-
 ta vist ikka „võsimust“ tundis.
 „Miks sa loomale oled teinud?“
 küsis perimees põõsa tagant vab-
 ja astudes. „Ja ajas vist kartuli
 kaela,“ seletasin süütu nägu
 tehes. Istun lõkendava tule

11
juure maha. Kuhisevad leegid
lökendavad kõrgelt. Üks halg teise
järele langevad tuleruaks, jättes
järele hõõguvad sõed. Leekide mu-
hin kostab nagu vaikne muu-
sika, mis mitmekordset vastu-
kajastub. Koh, eks kuulame,
mis siis kasehalg räägib; temal
ka ju pikk^{mm} teekond käidud.
„Illa väetike!“ algas kasehalg,
kuna ta hääl ei tahtnud sõna-
t kuulda. Vist tuli see lämmas-
tava suitsu pärast. „Illa olen
tõgist elu ja ta sügavust tund-
ma õppinud. Kirju on mu mi-
nevik, kõrge vanadus. Mu
isa, põline mänd, karvas lae-
da laane serval. Mina aga

leidsin varju glennena väik-
 ses kabis, kaitstud karmide loo-
 dusjõudude vastu. Tuul lük-
 kas minu väja mõnust var-
 ju paigast, ja ma pidin tõsise-
 mat ole tundma õppima, kui
 seela väikeses kabis viibides.
 Õõhur tuuleke kandis mind
 kaugelt, mööda tundmatuid
 rajasid, kuni paiskas me vahu-
 sse stille, kuset raudemata
 lainele tantsu. Glisin kui lau-
 rake mässavale merel, otseid
 saart. Ei keeski enam lahket
 seltsilist ja mõnusa varju pai-
 ga-pakkuja kabi. Ikka sama ja
 sama määrg woodi. Korraka pais-
 kas äge laine mind kaldale,

ik- Kuu rohu pelgu otsisin. Kui
 ro- kaine ja kodu ne oli sääl!
 a- Peagi unnes mässar jõesäng,
 - kuud kõrvus kõlas ikka lainete
 suurepärase muusika. Un-
 ui nes käbi, mida ma vetevoogude
 : taga igatsesin. Siin rohu kõrte va-
 hel on ju omegi lõbusam, kui
 id käbi vajus. Olin uhke oma
 u- haljas kabinetis. Siin ei vihm
 ei suutnud teda riisuda. Ajajook-
 a- sul lõi õitsev kodu kolletama. Ro-
 - hu kõrreid närbusid ja vajusid lon-
 et gu. Koduileu oli närtsinud; pea
 ri närbus ka mu lõbus elu. Siin
 a kandis mind kaugele, mattis
 ris- koltunud lehtede alla. Ka nen-
 , de ilu oli närtsinud; küllap

74
visti nemadki sügise karmust se
tunda said. Olin nagu vanglasi
kus koltunud lehed nagu hallid hä
müürid mind ümbritsesid. Taat-
sus tõusis välja pääseda, kuid
lumi kasus lehtede õlgadel. Kõik
pikk vangipõli, mis pikk ja pime,
nagu tundraöö. Alles kevadine
vihmapilv, mis lehekattest läbi
oli tunginud, tõi teateid kevade
tulukest. Mind ümbritsevad vangla-
müürid karisesid koku. Kevadkuul
kandis mind uude asukohta, kust
sooja pinna eest leidsin, kuid põlise
metsa varjus. Kõrmelt puurisin nõr-
ga juured mulla ja pea seisin hal-
jendava puikesena metsahiiglaste
peres. Äg tuli, mil kirves välkus ja mi

st seltsilist tumeda mürinaga lange-
 glassid. Otsin, mil kirves ka mine ilu-
 lli hävitajaks saab, kuid surmavalla-
 t- löödi vanemale puudele. Kuivalt
 maatsin seda lagendikku, kes veel
 mõni üksik mänd seisis; kuid pea-
 e, langes ka see suure ohvriks. Raske
 ohverohin sahises ta kastes. Armata
 langesid metsahiiglasel. - Ajajooksul
 de võrsusin puuks, kes oma halja krooni
 fa-üle vähemate laotas. Jüli tali...
 el Jalvetaat ehtis mu krooni hõbepär-
 ut kilega. - Aga pea pidi mu kroon näit-
 lise sima; pea mets pidi oma hiiglasest
 or- ilma jääma...
 al Oli ilus talvohommik. Tasa õõtsus
 te tuuleke, leina laulis linnuke, mets
 ja mühas tõsiselt. Rahutuse värin

tungis mu oksadest läbi. Kerkis hom-
 mikune päike. Ka temagi waade
 oli kahvatu. Korraga kostis raske
 raskatus: mu naaber langes talu-
 meeste kirvehoopide ohvriks. Tema
 järel langes teine kuni kord jõe-
 dis minu kätte, mil kirves ka mi-
 nu saatuse otsustajaks sai. Hõbe-
 pärlitega ehitatud koon laastati. He-
 lise saag tungis mu kehha ja kir-
 ves killustas minni tükkideks. Teiste
 seltsis hunnikus lamades tuli mee-
 le need ajad, mil ma alles käbis puh-
 kasin. Hiiagase. See oli tõesti ilus
 pilt mu elus. - Laga puhaleg kaebas
 oma häda ja sirinas talunikele. Nää
 aga olen mina hävitavate levide
 ohvriks langenud." Ja jäivat; suits

m- Gumbutas ta hääle.

22 = 28.

26 = 27

Suurepäev üksinduses.

 Oli ilus suvehommik, kui ma ju wana
päikse särasse, sädelevate kiirte hülgusse
välja astusin. Rahul hingas kogu loodus.
Rohukõrtes särasid pärlisarnased kaste-
tilgad. Tasa õitsus tiul, nagu kardaks
ta pärleid purustamast. Tõesti ilus on
looduskuninga kätki! - Mõttes waatlesin
müüvavat metsa ja kuulasin weekätki
hainete võimsat kohinat. Väsinud waim
jahunes väga üksilduse järele. Tund-
muse salasunnil sammusin müüvasse
metsa, sinna haljasse hiesse, õitswate müü-
ride wahel lohutust otsima. Metsa ää-
res kohtas arg haawisauemand, kes kahe

jälle üle kadaka pöösahe hüpateti-
nikusse kodus. Metsa-ääres kajas ju
kõrku saladusline kohin. Siin võis lei-
da puhkest väsinud hingele, kes järe-
nes üksilduse järele. Siin maatlesin lo-
duse raugemata tantsu ja kuulasin
puude salavõimsat kohinat. Kõrhus kajas
tasane helin, nagu nutaks need õrhad
kevadtuuled, mis kandsid vaimu-
areenile mälestuste rüü. Kõik pais-
tsid siin hiiglaste peres ainult üldistus-
tuna. Siia oli nagu wanglast vabanenud,
igavate müüride keskel vabaks pääse-
nud, lides kõne siin haljas hies, mü-
hivate hiiglaste keskel. Ma tundsin
põues tundelaine mässu. Ma nägin
kõrgid aateid, kuhu mu mõtteid kõik
rändasid, kust nad purustatuna jälle

h- lohetusi otides tagasi jõudsid. Ma
 tundsin omi mõtteid lehvimas mä-
 luste peha hites, kust nad lootuste
 helidena vastu kajastusid, ületades ras-
 kuse. — Imelik tund ei anna enam
 mahti siin hüglaste pörs viibida;
 sammun edasi haljale müürile
 vahel. Puid harmneid. Kende vahelt
 - sündar hobekäsi, see' saladuslik
 hüglane — järw. Ja süüles ujusid lai-
 ned läikivad kreanidega. Kajakad
 keelesid ta kohal, wahuiste wõgude
 süülest omale toitu otides. Üksikud
 paadid kiikusid ta pinnal, mis lainele-
 ga wõideldes ranta püüdsid pääse-
 da. Ma nägin, kuidas wihased lained
 müüreses vastu kaljut pörkasid, lille
 kaldalt häwitasid ja murtuna oma

süles raugele rantsid. See oli suure -
 pärane peegel, kus ma rõõm ilu ja õnnu
 rõõm õitsvana ja nartsinuna nägin.
 Ma tunisin laineke kohina vastu -
 raja oma südames. - Astsin paati
 ja sõitsin mässava laineke perisse,
 tõotava järve rinnale. Rindalt sõu -
 sis mu paatike läbi kohisevate laine -
 te. Mõnede ettevaatamatute sõrka -
 sid vastu paatidäät ja rändusid jälle.
 Mida kaugemale mu paatike rändas
 seda ägedamalt oli laine, tundes mind
 võõrana oma peres. Kohisevates veeresid
 nad vastu paatidäät - kuna võõra -
 mate hulgad nad oma alla matsid.
 Sõitsin läbi kohisevate rõngaste, kust
 part lüvitades vastu tuli. Minutavalt
 tõstis laineke kohin kõrvu, kütkestas

mind oia saladustega. Tahtmatult
 pihin omi mõtetega heitlema. Mu
 mõttei, miks rändate tagasi mine-
 riu sülle, sõuete kaugele saladus-
 te randa? Mida trööstimatult ot-
 site taga? Miks kean ma teiega äg-
 dalt võitlema? Miks panete mäs-
 ma südames leegid? Miks meelita-
 te mind kütkestava mõtteilma, kus
 ma ägedalt tundelainetega pean
 võitlema? Tasane on me mõtete pool
 koraga mäsas ja vahutav ta rind.
 Tasane sulin äratais mind. Maru
 oli vaikineid. färv oli vaikineid ja vir-
 vendas, nagu lehviv rahulipp. Paa-
 dike läheneb rannale, kust hallid
 müürid vastu valendasid. Kuul, miks
 koputad sa kanda müüride tujale?

Miks sunni sa neid ruskudes lan-
 gema, mille rahwatanu pale ju ise-
 gi rühtusest teab räärida? Aeg on
 annud neile müüridele tähtsuse, aeg on
 reisunud neilt tähtsuse. Kiiresti
 lõi otsma te ilu, enam kiiremini ta
 närtis. Tume on teie minevik. Säua
 tume, nagu te palegi. Tume üles
 te ümber. Rauda olite mõlemad:
 üks otsib varju, teine tuge. Mis räägi-
 te te halli müüri, kes te läbi olite
 elanud pimedamöö ööd? Mis rää-
 gite te vahusel lainel, kes te oma su-
 linaga võitlusi must tekitate? Oh
 mõistakes ma teie saladuslikult seelt! Vas-
 tust saamata pean lahkuma. Ohtu-
 päikse kiirel saatgil minel naisesse
 Rottu. Nea: süles, astusin.

14. IV 28.

Õunapuu elulugu.

Ats ilusal suvehommikul too's Ma-
 he tuuleõhk tungib aknast sisse. Sõ-
 belevad päikesekiired mängivad aknael,
 ti hüppavad sõält Atsi raamatule. Nähes,
 a et jannakad kiired ikka õppida ei lase,
 ia lähel Ats välja hommikut tervitama.
 b Puud olid just nagu pärliõega shitud, seis-
 tes tänasest rohke anni eest. Suured, selged
 i. pisarad veerivad rohkemalt alla, mel-
 la põue, kust hommik neid välja kutsus.
 Mustavad varjud hiilivad metsa sülle ta-
 -gasi. Mahedate tuulte saatel sammub
 Ats õuna-aeda ja istub wana õunapuu
 i. lähedale pingile. Ta püüab lugeda, kuid
 u. tähed hiilivad silmade eest kaugele ja koo-
 se wad nagu varju sülle. Mikralt waatab
 v. Ats neile järele, kes paugulastena ta sil-

madest kaalusid, lükkab raamatu
 kõrvale. Ta wõide seisatas õunapuu
 krohvial pinnal. - Õunapuu oli just
 kännuga kibedast jutustamisest.
 Tasa kähistas õunapuu: „Räägi, wa-
 nake, känd, räägigest õunapuust! Ju-
 tusta temast midagi!“ - „Mis ma nüüd
 tust jutustan,“ lausis aeglaselt wana
 känd. „Ta siin lükkas kaswas ju muist-
 sest seadik ja laotas oma krohvile
 leiste. Seal tuli peremees, lõikaski he-
 eksa maha. Püüel tegi seadama teise-
 ga, wist peremehe eskuju järelle. Selle
 tõttu jäi ta tähelepanematuks, leides
 tähtsust karjapoistest, kes teda tihti
 ülastasid, jätkes järelle kurbi mälestusi.
 Viimaks tuli keegi pahur „jõngemene“, mur-
 dis latwa, riisubes wiimse õuna. Ju teisel ma

päeval kostis just nagu lõku-kõlata
 kõrre hae helin, mille saatel tu-
 givad hambad wana kroobida koore
 purustasid, õunapruud langema sun-
 sid. Järele jäin waid mina. Koh, jutus-
 ta sina kassid!" "Kõik, kui karjapois-
 hingelädes karjajuuve jõudis, katkisest
 taskist aga suure waeuaga kätte saa-
 di õuna kaotas. Linnus purustasid õu-
 na. Sialt langesin mulla. Järgnevali
 suure mu. wälja pääsu püüdis. Peale pi-
 ka aegse wangi oleku jalgem ju idu
 wälja ulataia. Allatuks nägin, kui-
 das püksikiire, labidat wõöl, weel wim-
 sete himehangestest kallal löötasid.
 Jääl kinkis ka wabanenu loodus mi-
 nule kilbid. Korraga juhtus aga sega-
 ma mind leegi wancataat, waatas küsivalt

mu otsa, tõstis labidat ja peatunisin
 mⁱ lõikurial aluspinnal. Meeler mõlgus
 selgesti see hetke, mil siin aias, lilled
 peres uue kodu leidsin. Arvasin end
 ikka haruldaseks, et ka lugupidamist
 wanaaegist leidsin. Lilledega mängides
 wetsin lõbusalt oma aega. Kinnult õhtul
 mil viimseid nõrkeid wairisid, lilled lõngusid,
 tundsin üksinda ses hääletus õõwairuses.
 Nägin, mil hommik nõrkeid pärlid jagas.
 Üks-kuise järele ärkasid lilled, imestades
 ootamata ehete eest. Teisel õhtul ui
 nezin, nägin end wõllustest, nägin,
 kui ar hiiega aumärg mu rinnale
 riputati. Tähtne lillesosin äratas mind.
 Ja tõesti, mu laikul sel säras aumärg.
 Kõnna ehk oleks ta seisnud veel, kui mure
 pind teda tagasi ei oleks kutsunud.

Üksteise järele mõõdusi öö ja päeva,
 kuuldes, mis kroobikabareelised õuna-
 puud jutustasid. - Ühel päeval ilmus
 korv jälle aida tuntu vanataat, vaat-
 les minit ja tõster nuga, ja suur hirmu-
 tas minit. Säär laskis ka komaaga käre
 langeda. Põmises midagi, mida mina noor
 ei osanud. Ma nägin, kuidas teised põlve-
 pikkused oma ladwa kaotasid, uue, nä-
 ruse asemele said. Paari päeva pärast
 olin minagi sunnitud oma ladwa kaot-
 tama. Pere mees oli küll niisuga, et uue
 asemele saab. Noh, ei tea, mista sest saab,
 mõtlesin, kurjustades uue ladwa pärast,
 ja viimaks, eks ole ime, jäi see ladwa
 mu uues ladwas. Pere mees tuli korv
 jälle aida, vaatlis minit, katkus ja mõõdus.
 Kõrga ka enam ei tule, arvasin ma. Aga

jaoksul kasvasin suureks, lhtisin ka oma
 koort krobetka kasvuga. Peremees vaa-
 tas minu kui hiigase olga. „Mina küll
 ei olesse uskunud, et sihukesest väikesest
 nääsakast misuke suur püü kasvab,”
 ütles peremees tihti, kui ta mu okeste
 õunu noppis. Küü on ju minulgi
 pookorse kaubeldud.”

Uskumata silmadega vaadates känd-
 pu ja õunapuu. Küll koputusta känd-
 nule ja õunapuu krobetale pinnale, ka-
 lha ta veel ei räägi. Asjata. Ats oli kuul-
 nud muinasajast, mil puid ja lob-
 mad rääkisid. Ta leidis ka, et see mitte-
 kõsi palnud. Ats jäi mõttesse. Aga ome-
 ti ta rääkis!

h
 25.10.28

Koolialg liipri 25.1 (1928)
 l.o.s. 1. p. 4 4 21.10.28
 (an. in. in.)